# ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ CARL OTTO LENZ της 14ης Απριλίου 1994 *

*Κύριε Πρόεδρε,*
*Κύριοι δικαστές,*

## Α — Εισαγωγή

1. Το Østre Landsret, με τέσσερα προδικαστικά ερωτήματα, ζητεί από το Δικαστήριο να αποφανθεί ως προς την ερμηνεία του άρθρου 93 του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71 [1], που αφορά το δικαίωμα του φορέα οφειλέτη έναντι του τρίτου υπευθύνου.

2. Τα ερωτήματα αυτά ανέκυψαν στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς στην οποία η Deutsche Angestellten-Krankenkasse (στο εξής: DAK), φορεάς κοινωνικής ασφαλίσεως κατά την έννοια του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71, ζητεί από τη δανική εταιρία ασφαλίσεως αστικής ευθύνης Lærerstandens Brandforsikring G/S (στο εξής: LB) να της επιστρέψει ορισμένα ποσά που κατέβαλε ως έξοδα διακομίσεως στη Γερμανία από τη Δανία και έξοδα νοσηλείας στις δύο αυτές χώρες ενός κοριτσιού ασφαλισμένου από τη δεύτερη εταιρία. Τα έξοδα αυτά προκλήθηκαν από κάταγμα του μηριαίου οστού που υπέστη το κορίτσι (Nadine Leipelt) λόγω τροχαίου ατυχήματος ενώ περνούσε τις διακοπές της στη Δανία. Το ατύχημα προκλήθηκε από οδηγό ασφαλισμένο από την LB.

3. Η DAK στηρίζει το αίτημά της στα δικαιώματα του θύματος στα οποία υποστηρίζει ότι υποκαταστάθηκε δυνάμει του άρθρου 116 του βιβλίου X του Sozialgesetzbuch (γερμανικός κώδικας κοινωνικής ασφαλίσεως, στο εξής: SGB X), μέχρι του ύψους των επιδίκων ποσών. Συγκεκριμένα, κατά τη διάταξη αυτή:

«Ο φορέας κοινωνικής ασφαλίσεως ή ο φορέας κοινωνικής πρόνοιας υποκαθίσταται στο δικαίωμα αποζημιώσεως που θεμελιώνεται σε άλλες νομοθετικές διατάξεις, στο μέτρο των κοινωνικών παροχών που χορηγούνται λόγω του ζημιογόνου γεγονότος και σκοπούν στην αποκατάσταση ζημίας της ίδιας φύσεως, η οποία αφορά την ίδια περίοδο με αυτήν την οποία αφορά η αποζημίωση που οφείλει ο προκαλέσας τη ζημία.»

4. Η LB δεν αμφισβητεί ότι συντρέχουν οι προϋποθέσεις εφαρμογής της διατάξεως

* Γλώσσα του πρωτοτύπου: η γερμανική.

1 — Κανονισμός (ΕΟΚ) 1408/71 του Συμβουλίου, της 14ης Ιουνίου 1971, περί εφαρμογής των συστημάτων κοινωνικής ασφαλίσεως στους μισθωτούς, στους μη μισθωτούς και στα μέλη των οικογενειών τους που διακινούνται εντός της Κοινότητας, όπως κωδικοποιήθηκε με τον κανονισμό (ΕΟΚ) 2001/83 (ΕΕ 1983, L 230, σ. 8).

αυτής. Υποστήριξε όμως ότι τα άρθρα 17, παράγραφος 1, και 22, παράγραφος 2, του erstatningsansvarslov (δανικός νόμος περί αστικής ευθύνης), δεν επιτρέπουν στην DAK να στραφεί κατ' αυτής. Οι διατάξεις αυτές έχουν ως εξής:

— Άρθρο 17, παράγραφος 1:

«Οι παροχές που χορηγούνται βάσει της κοινωνικής νομοθεσίας και ιδίως οι ημερήσιες αποζημιώσεις, η ιατρική περίθαλψη, οι συντάξεις που προβλέπει η σχετική κοινωνική νομοθεσία καθώς και οι παροχές που καταβάλλονται βάσει του νόμου περί καλύψεως των εργατικών ατυχημάτων δεν θεμελιώνουν δικαίωμα αναγωγής κατά του υπευθύνου προς αποζημίωση.»

— Άρθρο 22, παράγραφος 2:

«Όταν πρόκειται για ασφάλεια ζωής, ατυχήματος ή ασθενείας ή για άλλη προσωπική ασφάλεια, η ασφαλιστική εταιρία δεν έχει αξίωση κατά του υπευθύνου προς αποζημίωση, ανεξαρτήτως της φύσεως της ασφαλίσεως.»

5. Υπό τις συνθήκες αυτές, οι διάδικοι της κύριας δίκης αντιμετωπίζουν δύο νομικά ζητήματα ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου.

6. Το πρώτο είναι το αν οι δανικές διατάξεις μπορούν να αποκλείσουν κάθε δικαίωμα της ενάγουσας έναντι της LB. Κατά την DAK, η απάντηση που αρμόζει είναι αρνητική διότι πρόκειται αποκλειστικά για κανόνες που αφορούν το δικαίωμα αναγωγής και όχι για ουσιαστικούς κανόνες περί αποζημιώσεως. Η ίδια εταιρία φρονεί ότι οι κανόνες αυτοί δεν λαμβάνουν υπόψη τα αλλοδαπά συστήματα που διέπουν τα ασφαλιστικά ταμεία.

7. Η LB υποστήριξε αντιθέτως ότι η ασφάλιση που συνήψε η DAK έναντι του θύματος εμπίπτει στο προαναφερθέντα δανικό νόμο, οπότε η DAK δεν μπορεί να επικαλεστεί κανένα δικαίωμα έναντι αυτής.

8. Το δεύτερο επίδικο ζήτημα στηρίζεται στο αξίωμα ότι οι εθνικές διατάξεις αποκλείουν κάθε δικαίωμα της DAK. Πρόκειται για το ζήτημα αν το άρθρο 93 του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71 επηρεάζει την επίλυση της διαφοράς. Η παράγραφος 1 του άρθρου αυτού είναι η ακόλουθη:

«Αν, δυνάμει της νομοθεσίας κράτους μέλους, χορηγούνται παροχές για ζημία προκληθείσα από περιστατικά που συνέβησαν στο έδαφος άλλου κράτους μέλους, τα τυχόν δικαιώματα του οφειλέτη φορέα έναντι του τρίτου, ο οποίος υποχρεούται σε αποκατάσταση της ζημίας, ρυθμίζονται

κατά τον ακόλουθο τρόπο.

α) όταν ο φορέας-οφειλέτης υποκαθιστά σύμφωνα με τη νομοθεσία που εφαρμόζεται απ' αυτόν τον δικαιούχο στα δικαιώματα, τα οποία αυτός έχει έναντι του τρίτου, η υποκατάσταση αυτή αναγνωρίζεται από κάθε κράτος μέλος.

β) όταν ο φορέας-οφειλέτης έχει άμεσο δικαίωμα έναντι του τρίτου, κάθε κράτος μέλος αναγνωρίζει το δικαίωμα αυτό.»

9. Κατά την DAK, το στοιχείο α', της διάταξης αυτής δίνει δικαίωμα αναγωγής στον αλλοδαπό φορέα ο οποίος, όπως εν προκειμένω, υποκαθίσταται στα δικαιώματα του θύματος έναντι της υπεύθυνης ασφαλιστικής εταιρίας. Οι επίδικες διατάξεις του δανικού νόμου δεν εξουδετερώνουν τα αποτελέσματα του άρθρου 93. Κατά το άρθρο αυτό, το δικαίωμα αναγωγής δεν περιορίζεται παρά μόνο αν περιορίζεται το ίδιο το δικαίωμα του θύματος προς αποζημίωση βάσει των ουσιαστικών διατάξεων που το διέπουν στη χώρα όπου επήλθε η ζημία.

10. Η LB υποστηρίζει αντιθέτως ότι το άρθρο 93, παράγραφος 1, στοιχείο α', του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71 αφορά μόνο την αντικατάσταση ενός πιστωτή από άλλο (υποκατάσταση) ενώ το ακριβές περιεχόμενο του δικαιώματος που θα στήριζε μια αναγωγή προσδιορίζεται βάσει των ουσιαστικών διατάξεων που ισχύουν στη χώρα της επελεύσεως της ζημίας. Το άρθρο 93 πρέπει να θεωρηθεί ως κανόνας ιδιωτικού διεθνούς δικαίου που διέπει την ενεργητική νομιμοποίηση. Το άρθρο 93 δεν προσδιορίζει εννοιολογικά τα δικαιώματα που πρέπει να αναγνωρίζονται.

11. Σχετικά με το πρώτο ερώτημα που αφορά την ακριβή έκταση εφαρμογής των δανικών διατάξεων — το Østre Landsret δεν λαμβάνει ρητή θέση. Από το στοιχείο ότι το δικαστήριο αυτό ζήτησε από το Δικαστήριο να αποφανθεί ως προς την ερμηνεία του άρθρου 93 του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71 καθώς και από τη διατύπωση του τετάρτου προδικαστικού ερωτήματος μπορούμε πάντως να συναγάγομε ότι, κατ' αυτό το δικαστήριο, οι δανικές διατάξεις αποκλείουν την άσκηση αγωγής εκ μέρους της DAK.

12. Τα προδικαστικά ερωτήματα του Østre Landsret είναι τα ακόλουθα:

« 1) Έχει το άρθρο 93 του κανονισμού 1408/71 την έννοια ότι αφορά μόνο τις προϋποθέσεις υποκαταστάσεως του φορέα-οφειλέτη στα δικαιώματα του θύματος έναντι τρίτων ή μήπως προσδιορίζει επίσης τα δικαιώματα ως προς τα οποία χωρεί υποκατάσταση υπέρ του φορέα-οφειλέτη;

2) Αν το άρθρο 93 αναφέρεται επίσης και στα δικαιώματα ως προς τα οποία χωρεί υποκατάσταση, προσδιορίζονται τα δικαιώματα αυτά βάσει της νομοθεσίας του κράτους στο έδαφος του

οποίου εδρεύει οφορέας-οφειλέτης ή βάσει της νομοθεσίας του κράτους στο οποίο επήλθε η ζημία;

3) Έχει το άρθρο 93 την έννοια ότι προσδιορίζει περαιτέρω, μεταξύ των δικαιωμάτων στα οποία υποκαταστάθηκε ο φορέας-οφειλέτης, εκείνα τα οποία μπορούν να ασκηθούν στο κράτος όπου επήλθε η ζημία έναντι του τρίτου υπευθύνου;

4) Έχει το άρθρο 93 την έννοια ότι μπορεί να στηρίξει επίσης δικαίωμα αναγωγής υπέρ του φορέα-οφειλέτη κατά του τρίτου υπευθύνου στην περίπτωση όπου αυτό το δικαίωμα αποκλείεται βάσει της νομοθεσίας του κράτους στο έδαφος του οποίου επήλθε η ζημία και συγκεκριμένα βάσει διατάξεων όπως τα άρθρα 17, παράγραφος 1, και 22, παράγραφος 2, του erstatningsansvarslov (δανικός νόμος περί αστικής ευθύνης);»

**Β — Ανάλυση**

*Προκαταρκτικές παρατηρήσεις*

13. *1.* Τα ερωτήματα του Østre Landsret αφορούν αποκλειστικά, αν ληφθεί υπόψη η διατύπωση και το καθόλου πλαίσιό τους, τα αποτελέσματα, επί των σχέσεων μεταξύ του φορέα κοινωνικής ασφαλίσεως και του τρίτου υπευθύνου, της υποκαταστάσεως στο δικαίωμα αποζημιώσεως, υποκαταστάσεως η οποία χωρεί δυνάμει διατάξεως όπως το άρθρο 116 του SGB X. Πράγματι, είναι βέβαιο ότι, αν δεν υπήρχε η διάταξη αυτή, η Leipelt θα δικαιούτο την επίδικη αποζημίωση μέχρι του ζητουμένου ποσού. Είναι επίσης βέβαιο ότι εν προκειμένω πληρούνται οι προϋποθέσεις που προβλέπει το γερμανικό δίκαιο για την υποκατάσταση της DAK στο εν λόγω δικαίωμα [2].

14. Σύμφωνα με τα επιχειρήματα που ανέπτυξε η LB και βάσει ορισμένων από τις προϋποθέσεις που προβλέπει το άρθρο 93, θα μπορούσε να αμφισβητηθεί το λυσιτελές των προδικαστικών ερωτημάτων για ένα μέρος του ζητουμένου ποσού, το δε Δικαστήριο οφείλει εν πάση περιπτώσει να αποφανθεί προδικαστικώς επί των προϋποθέσεων αυτών. Ειδικότερα, η LB φρονεί ότι οι παροχές της DAK που αφορούν τη νοσηλεία στη Δανία και τη μεταφορά από τη Δανία στη Γερμανία δεν χορηγήθηκαν δυνάμει της νομοθεσίας κράτους μέλους διαφορετικού από το κράτος της επελεύσεως του ζημιογόνου γεγονότος. Κατά την άποψή της, το Δικαστήριο οφείλει να αποφανθεί αυτεπαγγέλτως επί του ανακύπτοντος ερωτήματος.

15. Επ' αυτού πρέπει να σημειωθεί πρώτον ότι με το επιχείρημα αυτό δεν μπορεί να αμφισβητηθεί το λυσιτελές των προδικαστικών ερωτημάτων το οποίο, εν πάση περιπτώσει, δεν επιδέχεται αμφισβήτηση όσον αφορά το λοιπό μέρος του ζητουμένου ποσού. Εξάλλου, το Δικαστήριο δεν εξε-

2 — Βλ. ανωτέρω, παράγραφο 4.

τάζει αν το εθνικό δικαστήριο ορθώς θεώρησε ότι είναι αναγκαία για την επίλυση της διαφοράς η απάντηση στα ερωτήματά του [3]. Αρκεί να πληρούνται ορισμένες ελάχιστες προϋποθέσεις σχετικές με τον στόχο του άρθρου 177. Στην υπό κρίση υπόθεση πληρούνται αυτές οι προϋποθέσεις. Συγκεκριμένα, λαμβάνοντας υπόψη το σκεπτικό της Διατάξεως περί παραπομπής, μπορώ να πω ότι αποκλείεται τα προδικαστικά ερωτήματα να αφορούν ένα γενικό και καθαρά υποθετικό πρόβλημα [4], που δεν έχει προφανώς καμία σχέση με την πραγματικότητα ή με το αντικείμενο της κύριας διαφοράς [5]. Κατά συνέπεια, το επιχείρημα της LB δεν επηρεάζει το παραδεκτό των προδικαστικών ερωτημάτων.

16. Δεύτερον, πρέπει να σημειωθεί ότι το Δικαστήριο δεν οφείλει να αποφανθεί αυτεπαγγέλτως επί του προκαταρκτικού ερωτήματος όσον αφορά την προαναφερθείσα προϋπόθεση του άρθρου 93, και τούτο για τον απλούστατο λόγο ότι στην περίπτωση των ποσών που αφορούν τη νοσηλεία στη Γερμανία η προϋπόθεση αυτή πληρούται αναμφισβήτητα. Όσον αφορά εξάλλου την πρόταση της LB για την απάντηση στο ερώτημα αυτό, παραπέμπω στην πάγια νομολογία σχετικά με τον χαρακτήρα της διαδικασίας του άρθρου 177 της Συνθήκης. Κατά τη νομολογία αυτή, το άρθρο 177 καθιερώνει την άμεση συνεργασία μεταξύ του Δικαστηρίου και των εθνικών δικαστηρίων μέσω μιας διαδικασίας μη αμφισβητουμένης δικαιοδοσίας, ανεξάρτητης από κάθε πρωτοβουλία των διαδίκων στο πλαίσιο της οποίας οι διάδικοι απλώς καλούνται να διατυπώσουν τις απόψεις τους [6]. Κατά συνέπεια, η πρόταση της LG είναι απορριπτέα.

17. 2. Όπως προκύπτει από τη Διάταξη περί παραπομπής, τα ερωτήματα του Østre Landsret μπορούν να χωριστούν σε δύο ομάδες.

18. Τα *δύο πρώτα ερωτήματα* στηρίζονται στην αντίληψη ότι πρέπει ενδεχομένως να γίνει διάκριση μεταξύ της αρχής της υποκαταστάσεως και του ζητήματος του προσδιορισμού των δικαιωμάτων στα οποία υποκαθίσταται ο φορέας κοινωνικής ασφαλίσεως που θα ισχύουν έναντι όλων των κρατών μελών. Κατά τα ουσιώδη, τα ερωτήματα αυτά θίγουν το ζήτημα αν το άρθρο 93 ρυθμίζει τα του προσδιορισμού των δικαιωμάτων στα οποία μπορεί να υποκασταθεί ο φορέας οφειλέτης και, αν ναι, σε ποιες διατάξεις παραπέμπει σχετικώς το άρθρο 93.

19. Τα *δύο τελευταία ερωτήματα* λαμβάνουν ως αφετηρία την αντίληψη ότι οι διατάξεις του δανικού νόμου δεν αφορούν μόνο την υποκατάσταση στα εν λόγω δικαιώματα αλλά και τη δυνατότητα της επικλήσεως έναντι του τρίτου υπευθύνου των δικαιωμάτων ως προς τα οποία επήλθε υποκατάσταση. Αφορούν δε το ζήτημα αν το άρθρο 93 κατοχυρώνει επίσης και αυτή τη δυνατότητα υπέρ του φορέα οφειλέτη, εξουδετερώνοντας ενδεχομένως τις αντίθετες διατάξεις που ισχύουν στο κράτος μέλος της επελεύσεως της ζημίας.

3 — Απόφαση της 12ης Ιουνίου 1986, 98/85, 162/85 και 258/85, Bertini κ. λπ. (Συλλογή 1986, σ. 1885, σκέψεις 5 έως 8).

4 — Βλ. απόφαση της 27ης Οκτωβρίου 1993, C-127/92, Enderby (Συλλογή 1993, σ. I-5535, σκέψη 10).

5 — Βλ. την απόφαση της 3ης Μαρτίου 1994, C-332/92, C-333/92 και C-335/92, Eurico Italia (Συλλογή 1994, σ. I-711, σκέψη 17).

6 — Αποφάσεις της 19ης Ιανουαρίου 1994, C-364/92, SAT-Fluggesellschaft mbH κατά Eurocontrol (Συλλογή 1994, σ. I-43, σκέψη 9), και της 9ης Δεκεμβρίου 1965, 44/65, Hessische Knappschaft (Slg. 1965, σ. 1191, 1199).

*Επί του πρώτου και του δευτέρου ερωτήματος*

20. Κατά το άρθρο 93, παράγραφος 1, «*όταν ο φορέας οφειλέτης υποκαθιστά, σύμφωνα με τη νομοθεσία που εφαρμόζεται από αυτόν,* τον δικαιούχο στα δικαιώματα τα οποία αυτός έχει έναντι του τρίτου, η υποκατάσταση αυτή αναγνωρίζεται από κάθε κράτος μέλος» [7].

21. Έτσι όπως είναι διατυπωμένη η διάταξη αυτή δεν κάνει διάκριση μεταξύ αφενός της υποκαταστάσεως κατ' αρχήν και αφετέρου του ζητήματος του προσδιορισμού των δικαιωμάτων ως προς τα οποία χωρεί υποκατάσταση, δικαιώματα που είχε αρχικά το θύμα.

22. Το συμπέρασμα αυτό που συνάγεται από τη γραμματική ερμηνεία, δηλαδή ότι τα δύο ζητήματα εμπίπτουν στη νομοθεσία που εφαρμόζει ο φορέας οφειλέτης, συνάδει προς τη λειτουργία και τον αντικειμενικό σκοπό της επίδικης διάταξης. Το άρθρο 93, παράγραφος 1, ερμηνεύεται υπό το φως της αρχής του κανονισμού 1408/71, ότι δηλαδή τα πρόσωπα για τα οποία ισχύει ο κανονισμός υπόκεινται στη νομοθεσία ενός μόνο κράτους μέλους (βλ. άρθρο 13, παράγραφος 1). Όπως προκύπτει από τα άρθρα 22 και 93, ο αρμόδιος φορέας αυτού του κράτους μέλους οφείλει επίσης να χορηγεί παροχές και για τους κινδύνους που επέρχονται σε άλλα κράτη μέλη. Συναφώς, με μια απόφαση σχετικά με το άρθρο 52 του κανονισμού 3 [8], που υπήρξε ο πρόδρομος του άρθρου 93, παράγραφος 1, και είχε κατά τα ουσιώδη παρόμοια διατύπωση, το Δικαστήριο έκρινε ότι

«η υποκατάσταση που προβλέπει το άρθρο 52 υπέρ των εθνικών φορέων κοινωνικής ασφαλίσεως αποτελεί το εύλογο και δίκαιο συμπλήρωμα της επεκτάσεως των υποχρεώσεων των εν λόγω φορέων επί του συνόλου του εδάφους της Κοινότητας» [9].

23. Όπως ορθά υπογράμμισε η Γερμανική Κυβέρνηση, η νομοθεσία που έχει αυτή την αιτιολογία σκοπεί να αποφύγει την παρεμπόδιση της δυνατότητας ασκήσεως κατά των τρίτων, με αντικείμενο την πηγή χρηματοδοτήσεως του αρμοδίου φορέα, από το στοιχείο ότι η αγωγή αυτή ασκείται σε άλλο κράτος μέλος: ο τρόπος της χρηματοδοτήσεως των φορέων αυτού του κράτους μέλους δεν πρέπει να επηρεάζει τη δυνατότητα αυτή.

24. Θα ήταν όμως αντίθετο προς τον σκοπό αυτόν να θεωρηθεί ότι η αρχή της υποκαταστάσεως διέπεται από τον κανόνα άρσεως της συγκρούσεως [10], που περιλαμβάνει το άρθρο 93, ενώ για τον προδιορισμό των δικαιωμάτων ως προς τα οποία χωρεί υπο-

7 — Η υπογράμμιση δική μου.

8 — ΕΕ 30 της 16. 12. 1958, σ. 1.

9 — Απόφαση Hessische Knappschaft, προαναφερθείσα στην υποσημείωση 6, σ. 1200 (παράγραφος 2, in fine).

10 — Όπως προσφυώς το χαρακτήρισε ο γενικός εισαγγελέας Gand: προτάσεις της 17ης Δεκεμβρίου 1964 στην υπόθεση 31/64, Caisse commune d'assurances «La Prévoyance sociale» (Slg. 1965, σ. 121).

κατάσταση εφαρμόζονται οι αρχές που ισχύουν στο κράτος όπου επήλθε η ζημία [11].

25. Ακόμη και αν, όπως υποστήριξε η LB κατά την προφορική διαδικασία, ορισμένα κράτη μέλη έχουν παραιτηθεί από την άσκηση δικαιώματος αναγωγής μέσω διεθνών συμβάσεων, αυτό δεν μειώνει καθόλου τον αντικειμενικό σκοπό του άρθρου 93 ούτε τις ανάλογες συνέπειες.

26. Συνεπώς, στα δύο πρώτα ερωτήματα αρμόζει η απάντηση:

Το άρθρο 93, παράγραφος 1, στοιχείο α', του κανονισμού 1408/71 έχει την έννοια ότι η ενδεχόμενη υποκατάσταση του φορέα οφειλέτη διέπεται τόσο κατά την αρχή όσο και κατά την έκταση εφαρμογής από τη νομοθεσία την οποία εφαρμόζει ο φορέας.

*Επί του τρίτου και του τετάρτου ερωτήματος*

27. Σχετικά με το ζήτημα που θέτουν τα ερωτήματα αυτά, θα πρέπει επίσης να εξετάσουμε τη διατύπωση της διατάξεως πριν αναλύσουμε τον σκοπό της.

28. Η προαναφερθείσα διάταξη ορίζει ότι η υποκατάσταση που χωρεί δυνάμει της νομοθεσίας που εφαρμόζει ο φορέας οφειλέτης «αναγνωρίζεται από κάθε κράτος μέλος». Με βάση τη διατύπωση αυτή θα μπορούσε να θεωρηθεί ότι η διάταξη αφορά μόνο τις νομοθετικές διατάξεις των κρατών μελών που διέπουν ειδικά την υποκατάσταση των φορέων κοινωνικής ασφαλίσεως και όχι τις διατάξεις που ρυθμίζουν την άσκηση των δικαιωμάτων ως προς τα οποία επήλθε υποκατάσταση. Κατά την προφορική διαδικασία η LB επικαλέστηκε αυτή τη διάκριση για να στηρίξει την άποψή της, ότι δηλαδή εν προκειμένω το άρθρο 93 του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71 δεν αντιτίθεται στην εφαρμογή των άρθρων 17, παράγραφος 1, και 22, παράγραφος 2, του δανικού νόμου περί αστικής ευθύνης.

29. Η διάκριση αυτή — ιδιαίτερα τραβηγμένη — δεν συνάδει προς τον προαναφερθέντα σκοπό, δηλαδή την πρόβλεψη ενός αντισταθμίσματος για την αρμοδιότητα ενός μόνο φορέα κοινωνικής ασφαλίσεως για ολόκληρη την Κοινότητα. Πράγματι, λαμβάνοντας υπόψη τον σκοπό αυτό, θα ήταν παράλογο αφενός να απαιτούμε από τα κράτη μέλη να αναγνωρίσουν την υποκατάσταση και αφετέρου να τους επιτρέπουμε συγχρόνως να απαγορεύουν, μέσω άλλων διατάξεων, στον φορέα οφειλέτη να επικαλείται το δικαίωμα που αποτελεί τη λογική συνέπεια της υποκαταστάσεως αυτής.

11 — Κατ' αυτή την έννοια, προτάσεις του γενικού εισαγγελέα Warner, της 25ης Ιανουαρίου 1977, στην υπόθεση 72/76, Landesversicherungsanstalt Rheinland-Pfalz (Slg. 1977, σ. 281, και συγκεκριμένα σ. 287).

30. Επομένως, το άρθρο 93 κατοχυρώνει υπέρ του φορέα οφειλέτη και τη δυνατότητα να επικαλείται τα δικαιώματα στα οποία υποκαταστάθηκε.

31. Αντίθετα με όσα υποστήριξε — όχι πολύ σαφώς — η LB κατά την προφορική διαδικασία, το συμπέρασμα αυτό δεν προσκρούει στη νομολογία του Δικαστηρίου σχετικά με το περιεχόμενο του δικαιώματος ως προς το οποίο επήλθε υποκατάσταση. Κατά τη νομολογία αυτή, το άρθρο 52 του κανονισμού 3 [12] «ουδόλως τροποποιεί τις προϋποθέσεις που διέπουν τη γένεση και τα όρια της εξωσυμβατικής ευθύνης, οι οποίες ρυθμίζονται μόνο από το εθνικό δίκαιο [13]» [και «απλώς υποκαθιστά ένα νέον δανειστή στον παλαιό» [14]]. Όπως προκύπτει από το σχετικό πλαίσιο, οι κρίσεις αυτές αφορούν τον ορισμό των δικαιωμάτων που είχαν αρχικά το θύμα ή οι εξ αυτού έλκοντες δικαιώματα. Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι τα δικαιώματα αυτά διέπονται, τόσο κατά την αρχή όσο και κατά την έκταση από το εθνικό δίκαιο που προσδιορίζεται βάσει του εφαρμοστέου ιδιωτικού διεθνούς δικαίου. Δεν υπάρχει εξάλλου αμφιβολία ότι υποκατάσταση χωρεί μόνο στα δικαιώματα που είχε πράγματι ο δικαιούχος των παροχών.

32. Εν προκειμένω όμως είναι βέβαιο ότι η Leipelt θα είχε τα δικαιώματα τα οποία επικαλείται η DAK αν δεν είχε επέλθει υποκατάσταση υπέρ του φορέα αυτού. Τα αποτελεσματα των δανικών διατάξεων περιορίζονται στην περίοδο μετά την υποκατάσταση που επείγεται δυνάμει διατάξεων όπως αυτές του άρθρου 116 του SGB X. Αξίζει πάντως να σημειωθεί ότι από το χρονικό εκείνο σημείο τα εν λόγω δικαιώματα κατοχυρώνονται από το σύστημα του άρθρου 93 το οποίο κατ' αυτόν τον τρόπο εκπληρώνει την προπεριγραφείσα αποστολή του. Κατά συνέπεια, ο φορέας οφειλέτης πρέπει να έχει, χάρη στην υπέρ αυτού υποκατάσταση και ενόψει της ασκήσεως των εν λόγω δικαιωμάτων, τις ίδιες δυνατότητες που θα είχε ο δικαιούχος των παροχών αν δεν είχε επέλθει υποκατάσταση. Η άσκηση των δικαιωμάτων αυτών δεν μπορεί να αποκλειστεί για τον λόγο και μόνο ότι ο φορέας οφειλέτης υποκαταστάθηκε στα δικαιώματα του αρχικού δικαιούχου.

33. Για τους λόγους αυτούς, στο τρίτο και στο τέταρτο ερώτημα αρμόζει η απάντηση:

Σε περίπτωση υποκαταστάσεως του φορέα οφειλέτη, σύμφωνα με το άρθρο 93, παράγραφος 1, στοιχείο α', του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71, η διάταξη αυτή επιτρέπει στον εν λόγω φορέα να ασκήσει σε κάθε κράτος μέλος το δικαίωμα στο οποίο υποκαταστάθηκε, υπό τους αυτούς όρους που θα ίσχυαν για τον δικαιούχο των παροχών αν δεν είχε επέλθει υποκατάσταση. Στην περίπτωση αυτή δεν εφαρμόζονται οι εθνικές διατάξεις που περιορίζουν ή που αποκλείουν το δικαίωμα αυτό.

12 — Βλ. ανωτέρω, παράγραφο 22.

13 — Απόφαση Hessische Knappschaft, προαναφερθείσα (υποσημείωση 6), σ. 1200, σημείο 2, παράγραφος 2, του σκεπτικού. Βλ. επίσης απόφαση της 16ης Μαΐου 1973, 78/72, l'Étoile-Syndicat général (Slg. 1973, σ. 499, σκέψη 6).

14 — Απόφαση l'Étoile-Syndicat général, σκέψη 4, βλ. προηγουμένη υποσημείωση.

## Γ — Συμπέρασμα

34. Κατόπιν των ανωτέρω, προτείνω στο Δικαστήριο να δώσει την ακόλουθη απάντηση στα προδικαστικά ερωτήματα του Østre Landsret:

« 1) Το άρθρο 93, παράγραφος 1, στοιχείο α', του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71 έχει την έννοια ότι η ενδεχόμενη υποκατάσταση του φορέα οφειλέτη διέπεται τόσο κατά την αρχή όσο και κατά την έκταση εφαρμογής από τη νομοθεσία την οποία εφαρμόζει ο φορέας.

2) Σε περίπτωση υποκαταστάσεως του φορέα οφειλέτη, σύμφωνα με το άρθρο 93, παράγραφος 1, στοιχείο α', του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71, η διάταξη αυτή επιτρέπει στον εν λόγω φορέα να ασκήσει σε κάθε κράτος μέλος το δικαίωμα στο οποίο υποκαταστάθηκε, υπό τους αυτούς όρους που θα ίσχυαν για τον δικαιούχο των παροχών αν δεν είχε επέλθει υποκατάσταση. Στην περίπτωση αυτή δεν εφαρμόζονται οι εθνικές διατάξεις που περιορίζουν ή που αποκλείουν το δικαίωμα αυτό. »